

УДК 378. 091. 2: [373. 3 011. 3 – 051: 373. 3. 013]

DOI: [10.35619/pse.vi6.183](https://doi.org/10.35619/pse.vi6.183)

Оксана ПЕТРЕНКО

доктор педагогічних наук, професор,
проректор з інноваційної діяльності і міжнародного співробітництва
Рівненського державного гуманітарного університету
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0001-7754-0249
e-mail: oksana.petrenko@rshu.edu.ua

Людмила БАЛІКА

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики виховання
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0003-0042-7744
e-mail: liudmyla.balika@rshu.edu.ua

Інна ПЕТРЕНКО

доктор філософії, доцент кафедри теорії і методики виховання
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0003-2320-6100,
e-mail: inna.petrenko@rshu.edu.ua

СТУПЕНЕВА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: ВІД БАКАЛАВРА ДО МАГІСТРА

Анотація. У статті здійснено комплексний аналіз особливостей підготовки майбутніх учителів початкової школи до виховної роботи в умовах ступеневої освіти (на прикладі Рівненського державного гуманітарного університету). Актуальність дослідження зумовлена трансформацією змісту педагогічної освіти в контексті реалізації концепції Нової української школи, що актуалізує роль учителя як вихователя, організатора освітнього середовища та носія ціннісних орієнтацій. Обґрунтовано, що підготовка до виховної діяльності має системний характер і повинна забезпечувати наступність між бакалаврським і магістерським рівнями.

На основі аналізу наукових джерел уточнено сутність понять «виховна робота в початковій школі» та «виховна компетентність учителя», визначено структуру готовності майбутнього педагога до виховної діяльності, яка містить мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний і рефлексивний компоненти. Здійснено контент-аналіз робочих програм навчальних дисциплін, що забезпечують формування виховного компонента

підготовки, із урахуванням компетентностей, програмних результатів навчання та форм контролю.

Встановлено, що на бакалаврському рівні виховний компонент реалізується системно через 12 навчальних дисциплін, спрямованих на підготовку майбутнього вчителя до виховної діяльності. Із них 3 дисципліни належать до обов'язкового компонента («Теорія і методика виховання», «Превентивна освіта і виховання», «Педагогічна майстерність») та забезпечують базову теоретико-методичну основу, тоді як 9 – вибіркового компонента сприяють розширенню і поглибленню змісту професійної підготовки, забезпечуючи варіативність навчання та орієнтацію на різні напрями виховної роботи. З'ясовано, що на магістерському рівні виховний компонент набуває інтегративного, інноваційно-орієнтованого та професійно-творчого характеру. Його реалізація здійснюється через 5 дисциплін вибіркового компонента («Гендерний підхід в освіті і вихованні», «Інноваційні технології позашкільної освіти і виховання», «Технології психолого-педагогічної підтримки вчителів і дітей у кризових ситуаціях», «Педагогіка партнерства у шкільно-сімейному вихованні», «Технології позааудиторної роботи у ЗВО»), зміст яких спрямований на поглиблення професійного досвіду майбутніх педагогів, розвиток аналітичних, проєктувальних і рефлексивних умінь, а також формування здатності до здійснення інноваційної виховної діяльності.

Ключові слова: виховна робота, виховна компетентність, майбутній учитель початкової школи, ступенева освіта, бакалавр, магістр, професійна підготовка, педагогічна освіта, компетентнісний підхід, освітні програми.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку національної системи освіти характеризується активним упровадженням концептуальних засад Нової української школи, що зумовлює переосмислення ролі вчителя початкової школи як ключового суб'єкта освітнього процесу. У контексті зазначеної концепції особливої значущості набуває виховна діяльність педагога, спрямована на формування ціннісних орієнтацій, соціальної відповідальності, громадянської позиції та всебічного розвитку особистості молодшого школяра. Учитель початкової школи постає не лише як транслятор знань, а як вихователь, наставник і організатор цілісного освітнього середовища.

У зв'язку з цим актуалізується проблема якісної професійної підготовки майбутніх учителів до здійснення виховної роботи, яка має бути системною, цілеспрямованою та такою, що забезпечує поступове ускладнення змісту й форм діяльності. Особливого значення набуває ступенева організація педагогічної освіти, що передбачає наступність між бакалаврським і магістерським рівнями. Саме на цих етапах закладаються та розвиваються ключові компоненти готовності майбутнього педагога до виховної діяльності: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний і рефлексивний.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Проблема підготовки майбутніх учителів початкової школи до виховної діяльності є предметом ґрунтовних наукових розвідок у галузі педагогіки. У сучасних дослідженнях значну увагу приділено сутності та структурі виховної діяльності педагога, яку розглядають як складний багатокомпонентний процес, спрямований на формування

особистості учня. Зокрема, у працях вітчизняних учених обґрунтовано, що готовність до виховної діяльності містить низку взаємопов'язаних компонентів (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний), а також передбачає розвиток суб'єктної активності майбутнього педагога як важливої умови ефективної професійної реалізації [1; 5].

Окремий напрям наукових досліджень стосується професійної підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти. У науковій літературі наголошено, що така підготовка має системний характер і охоплює не лише освітній процес, а й усі види діяльності здобувачів вищої освіти, спрямовані на формування професійної компетентності, здатності до саморозвитку та ефективної педагогічної діяльності [6]. Дослідники акцентують на важливості педагогічних дисциплін, зокрема курсів, пов'язаних із теорією і методикою виховання, які формують базу для здійснення виховної роботи в початковій школі [8]. Значну увагу також приділено вивченню зарубіжного досвіду підготовки педагогів, який розглянуто як важливий ресурс модернізації національної системи педагогічної освіти [7].

Водночас, попри значну кількість досліджень, слід констатувати наявність певної наукової прогалини. Аналіз наукової літератури засвідчує, що більшість праць зосереджена на загальних питаннях професійної підготовки або окремих аспектах формування готовності до виховної діяльності. Натомість недостатньо дослідженим залишається питання цілісного аналізу виховного компонента в робочих програмах навчальних дисциплін, зокрема в контексті забезпечення наступності між бакалаврським і магістерським рівнями підготовки. Відсутність таких досліджень ускладнює виявлення системних недоліків і суперечностей у змісті підготовки майбутніх учителів до виховної роботи та обмежує можливості її цілеспрямованого вдосконалення.

Мета статті – проаналізувати особливості підготовки майбутніх учителів початкової школи до виховної роботи на бакалаврському та магістерському рівнях в Рівненському державному гуманітарному університеті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретичне осмислення підготовки майбутніх учителів початкової школи до виховної діяльності ґрунтується на розкритті сутності ключових понять, зокрема «виховна робота в початковій школі» та «виховна компетентність учителя». У сучасній педагогічній науці виховну роботу розглянуто як невід'ємну складову освітнього процесу, що охоплює не лише передачу знань, а й формування соціально значущих якостей особистості, розвиток емоційного інтелекту, комунікативних умінь і здатності до соціалізації. Водночас зміст виховної діяльності охоплює організацію різних форм і методів виховання, управління виховною системою класу та створення сприятливого освітнього середовища для гармонійного розвитку молодшого школяра.

Поняття «виховна компетентність учителя» потрактовано як інтегративну характеристику особистості педагога, що поєднує знання про закономірності виховання, вміння організовувати виховний процес і здатність до педагогічної взаємодії з учнями. Професійна компетентність учителя формується як складне системне утворення, яке охоплює різні компоненти педагогічної діяльності та передбачає готовність до розв'язання професійних завдань у реальних освітніх ситуаціях. У цьому контексті виховна компетентність – важлива складова загальної педагогічної компетентності.

Важливим теоретичним підґрунтям дослідження є уявлення про структуру готовності майбутнього вчителя до виховної діяльності, яку розглянуто як багатокомпонентну систему. До її складу належать: мотиваційно-ціннісний компонент, що відображає ставлення майбутнього педагога до виховної діяльності, його професійні цінності, орієнтацію на розвиток особистості учня; когнітивний компонент, який охоплює систему знань про теорію і методику виховання, закономірності розвитку особистості, принципи організації виховного процесу; діяльнісний компонент, що передбачає сформованість умінь і навичок організації виховної роботи, застосування методів і форм виховання у практичній діяльності; рефлексивний компонент, який забезпечує здатність до самоаналізу, оцінювання результатів власної виховної діяльності та її корекції [3; 2; 9].

Отже, підготовка майбутнього вчителя до виховної роботи постає як цілісний процес формування інтегрованої системи знань, умінь, цінностей і професійних якостей, що забезпечують ефективну реалізацію виховної функції педагога в сучасній початковій школі.

Аналіз освітньо-професійних програм, навчальних планів і робочих програм навчальних дисциплін підготовки майбутніх учителів початкової школи на бакалаврському рівні Рівненського державного гуманітарного університету засвідчує, що виховний компонент реалізується системно через сукупність обов'язкових і вибіркового освітніх компонентів, зміст яких узгоджується з визначеними компетентностями та програмними результатами навчання. Зокрема, на бакалаврському рівні підготовка охоплює 12 навчальних дисциплін, спрямованих на підготовку майбутнього вчителя до виховної діяльності, серед яких 3 належать до обов'язкового компонента («Теорія і методика виховання», «Превентивна освіта і виховання», «Педагогічна майстерність») і забезпечують базову теоретико-методичну основу виховної роботи, тоді як 9 дисциплін вибіркового компонента («Організація виховної роботи в НУШ», «Сімейне виховання молодших школярів», «Організація дозвілдової діяльності молодших школярів», «Ігрові й анімаційні технології в початковій школі», «Виховання молодших школярів у дитячих об'єднаннях за інтересами», «Виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», «Методика виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення і відпочинку», «Діяльність вихователя

групи продовженого дня в умовах нової української школи», «Методика виховної роботи в ЛОТ») розширюють і поглиблюють зміст підготовки, забезпечуючи варіативність та орієнтацію на різні напрями виховної діяльності в сучасній початковій школі [4].

Зміст підготовки вказує на те, що формування готовності до виховної діяльності здійснюється на основі компетентнісного підходу, що відображено у системі інтегральних, загальних і спеціальних компетентностей, а також програмних результатів навчання. Зокрема, важливе місце займають компетентності, пов'язані зі здатністю до організації виховного процесу, формування ціннісних орієнтацій учнів, налагодження партнерської взаємодії та здійснення превентивної діяльності. Це свідчить про цілеспрямовану орієнтацію освітніх програм на формування виховної компетентності як складової професійної підготовки майбутнього педагога.

Формування спеціальних компетентностей, безпосередньо пов'язаних із виховною діяльністю, забезпечується низкою навчальних дисциплін. Зокрема, СК-4 (здатність до налагодження педагогічної взаємодії та управління емоційними станами) реалізується у змісті навчальних дисциплін «Педагогічна майстерність», «Сімейне виховання молодших школярів», в межах яких висвітлюється питання педагогічного спілкування, розвитку емоційного інтелекту та партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу. Формування компетентності СК-5 (здатність до проєктування осередків виховання і розвитку) здійснюється під час вивчення навчальних дисциплін «Теорія і методика виховання» та «Організація виховної роботи в НУШ», зміст яких спрямований на опанування майбутніми вчителями початкової школи принципів, форм і методів організації виховного процесу, планування виховної роботи, створення виховного середовища. Водночас розвиток СК-6 (здатність до організації освітнього процесу з урахуванням ціннісних орієнтацій) підтримується змістом дисциплін «Теорія і методика виховання», «Педагогічна майстерність», а також навчальних дисциплін вибіркового компонента, у яких акцентовано увагу на формуванні особистості учня, розвитку колективу та реалізації ціннісного виховання. Важливе значення у контексті виховної діяльності є компетентність СК-11 (здатність до превентивної діяльності та протидії булінгу), яка цілеспрямовано формується під час опанування дисципліни «Превентивна освіта і виховання», а також частково підтримується змістом курсів «Педагогічна майстерність» та «Організація виховної роботи в НУШ», що охоплюють питання безпечного освітнього середовища та педагогічної підтримки здобувачів освіти. Компетентність СК-12 (здатність до комунікації та партнерської взаємодії) формується через дисципліни «Педагогічна майстерність», «Сімейне виховання молодших школярів», які передбачають розвиток умінь ефективної взаємодії з батьками, колегами та іншими суб'єктами освітнього процесу.

Аналогічно простежується зв'язок програмних результатів навчання з конкретними освітніми компонентами. Так, ПР-01 (організація педагогічного спілкування) формується у процесі вивчення дисциплін «Педагогічна майстерність» та «Сімейне виховання молодших школярів», де детально опрацьовуються різні форми комунікації. ПР-08 (організація партнерської взаємодії) реалізується через зміст дисциплін «Педагогічна майстерність», «Організація виховної роботи в НУШ», які орієнтовані на розвиток навичок ефективної педагогічної взаємодії. ПР-09 (планування та організація освітнього і виховного процесу) формується під час вивчення дисциплін «Теорія і методика виховання», «Організація виховної роботи в НУШ» та «Методика виховної роботи в ЛОТ», де здобувачі набувають умінь планувати та реалізовувати виховні заходи в різних освітніх середовищах. Важливим є те, що ПР-15 (здійснення профілактичних заходів, протидія булінгу) безпосередньо пов'язаний з дисципліною «Превентивна освіта і виховання», яка забезпечує формування практичних умінь організації превентивної роботи з учнями, а також частково підтримується курсами соціально-педагогічного спрямування. ПР-16 (взаємодія з батьками та іншими учасниками освітнього процесу) формується у змісті дисциплін «Сімейне виховання молодших школярів» та «Педагогічна майстерність», що передбачають оволодіння технологіями педагогічного партнерства.

Отже, результати аналізу дозволяють стверджувати, що виховний компонент у процесі підготовки бакалаврів має чітку компетентнісну прив'язку до конкретних навчальних дисциплін, що забезпечує його системність і цілісність. Водночас ця реалізація має переважно базовий характер і орієнтована на формування початкового рівня готовності до виховної діяльності, що потребує подальшого розвитку на магістерському рівні.

Аналіз робочих програм навчальних дисциплін підготовки майбутніх учителів початкової школи на магістерському рівні в Рівненському державному гуманітарному університеті засвідчує, що виховний компонент набуває інтегративного, інноваційно-орієнтованого та професійно-творчого характеру, що суттєво відрізняє його від базового рівня підготовки бакалаврів. Зокрема, на магістерському рівні підготовка реалізується в межах п'яти навчальних дисциплін вибіркового компонента, що спрямовані на поглиблення готовності майбутнього вчителя до виховної діяльності, серед яких: «Гендерний підхід в освіті і вихованні», «Інноваційні технології позашкільної освіти і виховання», «Технології психолого-педагогічної підтримки вчителів і дітей у кризових ситуаціях», «Педагогіка партнерства у шкільно-сімейному вихованні», «Технології позааудиторної роботи у ЗВО». Зміст цих дисциплін забезпечує розширення професійного досвіду, орієнтацію на сучасні освітні виклики та формування здатності до проєктування й реалізації інноваційної виховної діяльності [4].

Формування спеціальних компетентностей, пов'язаних із виховною діяльністю, забезпечується через вивчення дисциплін, зміст яких спрямований на поглиблення аналітичного, проєктувального та управлінського аспектів педагогічної діяльності. Зокрема, СК-1 (здатність реалізовувати концептуальні засади функціонування системи освіти) формується під час опанування дисциплін «Гендерний підхід в освіті і вихованні», «Інноваційні технології позашкільної освіти і виховання», «Педагогіка партнерства у шкільно-сімейному вихованні», що сприяють осмисленню сучасних підходів до виховання в умовах соціокультурних змін. Компетентність СК-5 (здатність до педагогічного партнерства) цілеспрямовано розвивається в процесі вивчення дисципліни «Педагогіка партнерства у шкільно-сімейному вихованні», а також підтримується змістом курсів «Гендерний підхід в освіті і вихованні» і «Технології психолого-педагогічної підтримки вчителів і дітей у кризових ситуаціях», у межах яких акцентовано увагу на взаємодії з батьками, колегами та іншими суб'єктами освітнього процесу. Водночас СК-6 (здатність управляти освітнім процесом) забезпечується дисциплінами «Інноваційні технології позашкільної освіти і виховання», «Технології позааудиторної роботи у ЗВО», що передбачають опанування сучасних стратегій організації виховної діяльності, зокрема в умовах варіативного освітнього середовища. Особливої актуальності набуває СК-3 (здатність застосовувати ІКТ у професійній діяльності), представлена у змісті дисциплін «Інноваційні технології позашкільної освіти і виховання» та «Технології психолого-педагогічної підтримки вчителів і дітей у кризових ситуаціях», які орієнтовані на використання цифрових ресурсів у виховній роботі, зокрема в умовах дистанційного та змішаного навчання. Важливим також є формування компетентностей, пов'язаних із інноваційною та дослідницькою діяльністю (СК-7, СК-8), що забезпечується через вивчення дисципліни «Педагогіка партнерства у шкільно-сімейному вихованні» та «Технології позааудиторної роботи у ЗВО», орієнтованих на розв'язання складних педагогічних завдань і проєктування нових підходів до організації виховного процесу.

Аналіз програмних результатів навчання дає змогу конкретизувати виховний вектор підготовки магістрів. Так, ПРН-1 (володіння сучасними науковими знаннями та здатність до інноваційної діяльності) реалізується у всіх проаналізованих дисциплінах, що свідчить про їхню дослідницьку спрямованість. ПРН-3 (створення інноваційного освітнього середовища) формується у процесі вивчення дисциплін «Інноваційні технології позашкільної освіти і виховання», «Гендерний підхід в освіті і вихованні», у межах яких акцент зроблено на проєктуванні сучасного виховного середовища. ПРН-4 (організація та управління освітнім процесом) забезпечується через опанування курсів «Інноваційні технології позашкільної освіти і виховання», «Педагогіка партнерства у шкільно-сімейному вихованні», що передбачають формування

управлінських умінь у сфері виховної діяльності. Особливого значення набуває ПРН-5 (здійснення супервізії, педагогічної підтримки), що забезпечується в межах дисципліни «Технології психолого-педагогічної підтримки вчителів і дітей у кризових ситуаціях», зміст якої спрямований на розвиток вмінь надавати професійну допомогу учасникам освітнього процесу. Важливим є також ПРН-7 (створення інклюзивного освітнього середовища), реалізація якого забезпечується через вивчення дисципліни «Технології психолого-педагогічної підтримки вчителів і дітей у кризових ситуаціях» та «Педагогіка партнерства у шкільно-сімейному вихованні», орієнтованих на врахування індивідуальних особливостей учнів і створення безпечного виховного середовища.

Змістовий аналіз навчальних дисциплін дозволяє виокремити ключові напрями реалізації виховного компонента на магістерському рівні. Перший – інноваційно-технологічний, що передбачає опанування сучасних виховних технологій, зокрема в позашкільній освіті та позааудиторній діяльності. Другий – соціально-адаптивний, спрямований на підготовку до роботи в умовах кризових ситуацій, формування резильєнтності та психолого-педагогічної підтримки учнів. Третій – ціннісно-орієнтований, що впроваджується через гендерний підхід, педагогіку партнерства, розвиток культури взаємодії та толерантності. Аналіз форм контролю (переважно залік) свідчить про орієнтацію на оцінювання сформованості комплексних умінь і здатності до інтеграції знань у професійній діяльності. Водночас зміст дисциплін передбачає виконання аналітичних, проєктувальних і практико орієнтованих завдань, що сприяє формуванню вищого рівня професійної готовності до виховної діяльності.

Узагальнюючи результати аналізу, можна констатувати, що виховний компонент у процесі підготовки магістрів має поглиблений, інтегративний і професійно-творчий характер. Він спрямований на проєктування виховного процесу, управління освітнім середовищем, здійснення педагогічної підтримки, впровадження інновацій у виховну діяльність. Це свідчить про перехід від репродуктивно-прикладного рівня (бакалавр) до аналітико-продуктивного та інноваційного рівня професійної діяльності на магістерському етапі підготовки.

Порівняльний аналіз змісту підготовки майбутніх учителів початкової школи до виховної діяльності на бакалаврському та магістерському рівнях в Рівненському державному гуманітарному університеті дає змогу виявити закономірності, особливості та проблемні аспекти забезпечення наступності під час формування виховної компетентності.

Результати аналізу свідчать, що підготовка до виховної роботи має чітко виражений ступеневий характер, однак відрізняється за змістом, рівнем складності та професійною спрямованістю.

Порівняльний аналіз доводить, що підготовка майбутніх учителів до виховної діяльності має логіку поступового ускладнення та професійного зростання. На бакалаврському рівні домінує формування базових знань і

первинних умінь, пов'язаних із організацією виховного процесу, засвоєнням його теоретичних засад і методичного інструментарію. Виховний компонент реалізується через дисципліни, орієнтовані на оволодіння типовими формами і методами виховання, а також набуття досвіду виконання педагогічних завдань за зразком. Натомість на магістерському рівні відбувається якісна трансформація змісту підготовки, що проявляється у переході до інтегративного, інноваційного та дослідницького рівня діяльності. Виховна підготовка набуває міждисциплінарного характеру, охоплюючи такі напрями, як гендерно чутливе виховання, педагогіка партнерства, організація виховної діяльності в умовах позашкільної освіти, а також психолого-педагогічна підтримка в кризових ситуаціях.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Узагальнюючи результати проведеного дослідження, слід констатувати, що ступенева підготовка майбутніх учителів початкової школи до виховної роботи в Рівненському державному гуманітарному університеті загалом відображає логіку професійного становлення педагога – від формування базових знань і первинних умінь на бакалаврському рівні до їх поглиблення, інтеграції та інноваційного застосування на магістерському етапі, однак потребує подальшого вдосконалення в аспекті системності, узгодженості та практичної спрямованості.

Перспективи подальших наукових розвідок пов'язані з поглибленням теоретико-методичних засад ступеневої підготовки майбутніх учителів початкової школи до виховної діяльності. Актуальним є розроблення та експериментальна перевірка моделей забезпечення наступності між бакалаврським і магістерським рівнями освіти з урахуванням сучасних вимог Нової української школи.

Перспективним, на нашу думку, є також порівняльний аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду підготовки вчителів до виховної діяльності, що дасть можливість визначити напрями модернізації освітніх програм і підвищення якості педагогічної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку: [навч. посіб.]. Київ.: Академвидав, 2012. 256 с.
2. Особливості реалізації компетентнісного підходу в освіті дітей з інтелектуальними порушеннями / навчально-методичний посібник / О. Чеботарьова, Г. Блеч, І. Бобренко, І. Гладченко, О. Мякушко, С. Трикоз, І. Сухіна, Н. Ярмола. За наук. ред.: О. Чеботарьової, І. Сухіної. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2019. 233 с.
3. Партола В. В., Смолянчук Н. М., Собченко Т. М. Поняття «Ціннісного ставлення» майбутніх педагогів до професійної діяльності. *Причорном. н.-д. ін-т економіки та інновацій; [редкол.: Н. М. Благуна та ін.]*. Херсон: Гельветика, 2020. Вип. 21, т. 2. С. 165–169.
4. Перелік дисциплін, викладання яких забезпечує кафедра теорії і методики виховання. Кафедра теорії і методики виховання РДГУ. URL: https://ktimv.itup.com.ua/?page_id=1179 (дата звернення: 11.04.2026)

5. Петренко О., Петренко І. (2024). Професійна підготовка вчителя початкових класів до виховної роботи в новій українській школі. *Педагогічна наука і освіта XXI століття*, 2024. № 2. С. 27-38. <https://doi.org/10.35619/pse.vi2.21>.
6. Себало Л. І. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до самоосвітньої діяльності: дисерт. канд. пед. наук: 13.00.04 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2016. 265с.
7. Спіцин Є., Хміль Т. Особливості професійної підготовки вчителів початкових класів у зарубіжних країнах. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2020. С. 54-62 <https://doi.org/10.17721/2415-3699.2020.12.13>
8. Стельмашук Ж. Г., Гринькова Н. М. Професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи під час вивчення педагогічних дисциплін. *Педагогічна наука і освіта XXI століття*, 2025. № 4. С. 254-262 <https://doi.org/10.35619/pse.vi4.78>
9. Шовкова-Альохіна А. О. Розвиток інноваційної культури майбутніх викладачів закладів професійної освіти у процесі фахової підготовки: доктор філософії : 015 / Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, МОН України, Полтава, 2025. 293с.
10. Яремчук Н. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до виховної діяльності. *Наукові записки. Серія: Педагогіка*. 2009. № 5. С. 127-131.

REFERENCES

1. Bekh I. D. Osobystist u prostori dukhovnoho rozvytku: [navch. posib.]. [The Individual in the Context of Spiritual Development]. Kyiv: Akademvydav, 2012. 256s. [in Ukrainian]
2. Osoblyvosti realizatsii kompetentnisnoho pidkhotu v osviti ditei z intelektualnymy porushenniamy / navchalno-metodychnyi posibnyk [Features of Implementing the Competency-Based Approach in the Education of Children with Intellectual Disabilities / Teaching Guide]. / O. Chebotarova, H. Blech, I. Bobrenko, I. Hladchenko, O. Miakushko, S. Trykoz, I. Sukhina, N. Yarmola. Za nauk. red.: O. Chebotarovi, I. Sukhinoi. Kyiv: ISPP imeni Mykoly Yarmachenka NAPN Ukrainy, 2019. 233 s. [in Ukrainian]
3. Partola V. V., Smolianiuk N. M., Sobchenko T. M. Poniattia «Tsinnisnoho stavlennia» maibutnikh pedahohiv do profesiinoi diialnosti. [The concept of «value-based attitudes» among future teachers toward their professional activities]. *Prychornom. n.-d. in-t ekonomiky ta innovatsii* ; [redkol.: N. M. Blahun ta in.]. Kherson: Helvetyka, 2020. Vyp. 21, t. 2. S. 165–169. [in Ukrainian]
4. Perelik dystsyplin, vykladannia yakykh zabezpechuie kafedra teorii i metodyky vykhovannia. [List of Courses Taught by the Department of Theory and Methods of Education]. Kafedra teorii i metodyky vykhovannia RDHU. URL: https://ktimv.itup.com.ua/?page_id=1179 (data zvernennia: 14.04.2026) [in Ukrainian]
5. Petrenko O., Petrenko I. (2024). Profesiina pidhotovka vchytelia pochatkovykh klasiv do vykhovnoi roboty v novii ukrainskii shkoly [Professional Training for Primary School Teachers in Student Guidance at the New Ukrainian School]. *Pedahohichna nauka i osvita KhKhI stolittia*, 2024. № 2. S. 27-38. <https://doi.org/10.35619/pse.vi2.21>. [in Ukrainian]
6. Sebalo L. I. Pidhotovka maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv do samoosvitnoi diialnosti [Preparing Future Primary School Teachers for Self-Directed Learning]: dysert. kand. ped. nauk: 13.00.04 / Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M. P. Drahomanova. Kyiv, 2016. 265 s. [in Ukrainian]
7. Spitsyn Ye., Khmil T. Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky vchyteliv pochatkovykh klasiv u zarubizhnykh krainakh. [Features of Professional Training for Primary School Teachers in Other Countries]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. 2020. S. 54-62 <https://doi.org/10.17721/2415-3699.2020.12.13> [in Ukrainian]

8. Stelmashuk Zh. H., Hrynkova N. M. Profesiina pidhotovka maibutnoho vchytelia pochatkovoї shkoly pid chas vyvchennia pedahohichnykh dystsyplin. [Professional Training for Prospective Primary School Teachers in the Study of Educational Disciplines]. *Pedahohichna nauka i osvita KhKhI stolittia*, 2025. No4. S. 254-262 <https://doi.org/10.35619/pse.vi4.78> [in Ukrainian]

9. Shovkova-Alokhina A. O. Rozvytok innovatsiinoi kultury maibutnykh vykladachiv zakladiv profesiinoi osvity u protsesi fakhovoi pidhotovky [Developing an Innovative Culture Among Future Professional Education Teachers During Their Professional Training: PhD]: doktor filosofii : 015 / Poltavskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni V. H. Korolenka, MON Ukrainy, Poltava, 2025. 293 s. [in Ukrainian]

10. Yaremchuk N. Pidhotovka maibutnoho vchytelia pochatkovoї shkoly do vykhovnoi diialnosti. [Training of a Future Primary School Teacher for Educational Activities]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedahohika*. 2009. No 5. S. 127-131. [in Ukrainian]

STAGED TRAINING OF TEACHERS FOR EDUCATIONAL WORK IN PRIMARY SCHOOLS: FROM BACHELOR'S TO MASTER'S DEGREE

Oksana PETRENKO

Doctor of Sciences (in Pedagogy),
Professor, Vice-rector for Innovative Activities
and International Cooperation of
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0001-6906-3542,
e-mail: oksana.petrenko@rshu.edu.ua

Liudmyla BALIKA

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Theory and Methods of Education Department of
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0003-0042-7744
e-mail: liudmyla.balika@rshu.edu.ua

Inna PETRENKO

Doctor of Philosophy,
Associate Professor at the Theory and Methods of Education Department of
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0003-2320-6100
e-mail: inna.petrenko@rshu.edu.ua

Abstract. This article provides a comprehensive analysis of the characteristics of training future elementary school teachers for educational work within a multi-level education system (using Rivne State Humanitarian University as an example). The relevance of the study stems from the transformation of the content of teacher education in the context of implementing the New Ukrainian School concept, which emphasizes the role of the teacher as an educator, organizer of the educational environment, and bearer of value orientations. It is argued that preparation for educational work is systematic in nature and must ensure continuity between the bachelor's and master's levels.

Based on an analysis of scientific sources, the essence of the concepts «educational work in primary school» and «teacher's educational competence» has been clarified, and the structure of a future teacher's readiness for educational activities has been defined, which includes motivational-value, cognitive, activity-based, and reflective components. A content analysis was conducted of the syllabi for academic disciplines that ensure the formation of the educational component of training, taking into account competencies, program learning outcomes, and forms of assessment.

It has been established that at the bachelor's level, the educational component is systematically implemented through 12 academic disciplines aimed at preparing future teachers for educational activities, three of which are part of the required component («Theory and Methods of Education», «Preventive Education and Upbringing», «Pedagogical Skills») and provide the basic theoretical and methodological foundation, while the 9 disciplines of the elective component expand and deepen the content of training, ensuring variability and orientation toward various areas of educational work. It has been established that at the master's level, the educational component takes on an integrative, innovation-oriented, and professionally creative character and is implemented through five disciplines of the elective component («Gender Approach in Education and Upbringing», «Innovative Technologies in Extracurricular Education and Upbringing», «Technologies of Psychological and Pedagogical Support for Teachers and Children in Crisis Situations», «Pedagogy of Partnership in School-Family Education», «Technologies of Extracurricular Work in Higher Education Institutions»), the content of which is aimed at deepening professional experience, developing analytical, planning, and reflective skills, as well as the ability to engage in innovative educational activities.

Keywords: educational work, educational competence, future primary school teacher, degree education, bachelor's degree, master's degree, professional training, teacher education, competency-based approach, educational programs.

Стаття надійшла до редакції 17.04.2026 р.

Стаття прийнята до друку після рецензування 01.05.2026 р.

Стаття опублікована 15.06.2026 р.